

Теоретичні та правові основи стандартизації.

Навчальні питання:

1. Суть, принципи, мета і завдання стандартизації
2. Види і методи стандартизації
3. Правові основи стандартизації

Визначення стандартизації.

- *Стандартизація* - діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і багаторазового користування стосовно розв'язання існуючих чи можливих проблем і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню, усуненню бар'єрів у торгівлі і сприянню науково-технічному співробітництву.

Мета стандартизації.

- установити положення, що забезпечують відповідність об'єкта стандартизації своїй визначеності та безпечності його щодо життя чи здоров'я людей, тварин, рослин, а також майна й охорони навколишнього природного середовища;
- створити умови для раціонального застосування всіх видів національних ресурсів;
- сприяти усуненню технічних бар'єрів у торгівлі підвищити конкурентоспроможність продукції, робіт та послуг відповідно до рівня розвитку науки, техніки і технологій.

Завдання стандартизації.

- забезпечувати продукцію, процеси та послуги стосовно життя, здоров'я та майна людей, тварин, рослин, довкілля;
- захищати та зберігати майно і продукцію, зокрема під час їх транспортування чи зберігання;
- досягати високої якості продукції, процесів та послуг, відповідної до рівня розвитку науки, техніки, технологій і потреб людей;
- реалізувати права споживачів;
- забезпечувати технічну та інформаційну сумісність і взаємозамінність;
- досягати збіжності та відтворюваності результатів контролю;
- устанавлювати оптимальні вимоги до суспільно важливих продукції, процесів та послуг;

Завдання стандартизації.

- оцінювати всі види ресурсів, поліпшувати техніко-економічні показники виробництва;
- упроваджувати новітні технології, оновлювати виробництво та підвищувати його продуктивність;
- забезпечувати господарські об'єкти, складні технічні системи з урахуванням допустимого ризику виникнення природних і техногенних катастроф та інших надзвичайних ситуацій;
- розвивати міжнародне та регіональне співробітництво;
- усувати технічні бар'єри у торгівлі.

Основні визначення стандартизації.

- *Національна система стандартизації* — це система, яка визначає основну мету і принципи управління, форми та загальні організаційно-технічні правила виконання всіх видів робіт із стандартизації.
- *Національна стандартизація* — стандартизація, що проводиться на рівні однієї певної країни.
- *Галузь стандартизації* - сукупність взаємопов'язаних об'єктів стандартизації.
- *Сфера стандартизації* - сфера діяльності, що охоплює взаємопов'язані об'єкти стандартизації.

Основні визначення стандартизації.

- *Рівень стандартизації* - географічно, політично чи економічно означений ступінь участі у стандартизації.
- *Нормативний документ* — документ, що встановлює правила, загальні принципи чи характеристики щодо різних видів діяльності або їх результатів.
- *Класифікатор* – документ, в якому відповідно до прийнятих ознак класифікації та методів кодування об'єкти класифікації розподілено на угруповання і цим угрупованням надано коди.
- *Каталог* – систематичних звід, перелік будь-яких об'єктів, який дає змогу віднайти кожен об'єкт і певну позначку відповідно до прийнятих правил його укладання.
- *Реєстр* – офіційний документ, до якого вносять інформацію про об'єкти реєстрації згідно з правилами його ведення та надавання кожному об'єктові реєстраційного номера.
- *Вид нормативного документа* - певний складник розподілу документів відповідно до специфіки об'єктів і аспектів стандартизації.

Основні визначення стандартизації.

- *Стандарт* - документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі, розроблений у встановленому порядку на основі консенсусу.
- *Комплекс (система) стандартів* — сукупність взаємопов'язаних стандартів, що належать до певної галузі стандартизації і встановлюють взаємоузгодженні вимоги до об'єктів стандартизації на підставі загальної мети.
- *Об'єкт стандартизації* - об'єкт, що має бути застандартизованим.
- *Об'єкти стандартизації* - це продукція, процеси та послуги, зокрема матеріали, їхні складники, устаткування, системи, їхня сумісність, правила, процедури, функції, методи чи діяльність.
- *Предмет стандартизації* - технічне законодавство та нормативні документи регламентації процесів, методів, способів, правил життєдіяльності людини.

Основні принципи стандартизації.

- Плановість
- Оптимальність
- Перспективність
- Динамічність
- Системність
- Обов'язковість

**Офіційні
копії
стандартів,
чинних в Україні**

замовляйте у нас!

Принцип плановості.

- *Принцип плановості* враховується при складанні перспективних і поточних планів з розробки нових і заміни застарілих стандартів. Планування робіт зі стандартизації невідривно пов'язане з планами розвитку народного господарства, тому що обсяги і спрямованість планів зі стандартизації визначаються завданнями і перспективою розвитку промисловості, сільського господарства та сфери обслуговування. У плани обов'язково включаються основні завдання комплексної стандартизації, метрології та сертифікації, виконання яких контролюється Держстандартом України.

Принцип оптимальності.

- *Принцип оптимальності* полягає в тому, що розробка нових стандартів і нормативних документів має бути спрямована на врахування нових досягнень в науці, промисловості і раціоналізації, щоб законодавчо закріпити оптимальні рішення в народному господарстві країни. Прийняті нові стандарти мають сприяти економії сировини, матеріальних, трудових, енергетичних ресурсів тощо.

Принцип перспективності.

- *Принцип перспективності* полягає в тому, що нові стандарти мають враховувати підвищені норми та вимоги до об'єктів стандартизації і мають бути випереджаючими стандартами, враховувати новітні досягнення науки і техніки. Роботи зі стандартизації мають враховувати і закріплювати підвищені вимоги до якості продукції та послуг.

Принцип динамічності.

- *Принцип динамічності* забезпечує проведення як планових, так і періодичних перевірок стандартів з метою внесення до них відповідних змін та своєчасного їх перегляду. Якщо ж стандарти не відповідають сучасним вимогам, то їх необхідно скасувати, щоб вони не заважали прогресивному розвитку.

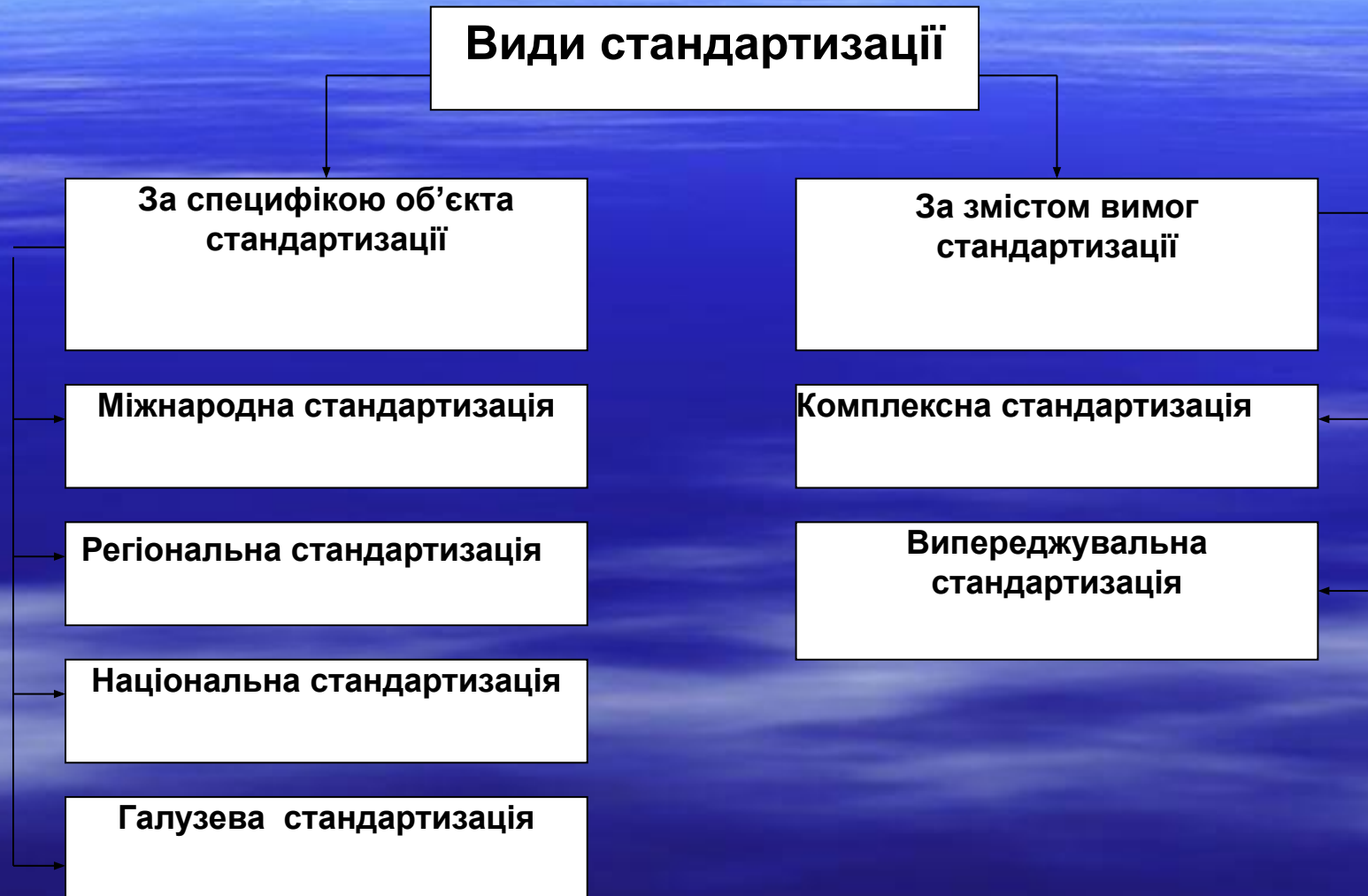

Принцип системності.

- *Принцип системності* визначає розробку стандартів як елемента системи і забезпечує упорядкування розроблених і взаємопов'язаних об'єктів стандартизації в єдину систему стандартизації.

Види стандартизації.

Методи стандартизації.

- Уніфікація
- Симпліфікація
- Агрегативання
- Типізація

Метод уніфікації

- *Уніфікація* – метод стандартизації, що полягає в раціональному зменшенні кількості розмірів, типів, видів деталей, вузлів та інших об'єктів однакового функціонального значення до кількості технічно та економічно доцільних.

Метод симпліфікації.

- *Симпліфікація* – різновид або метод стандартизації, що полягає в простому скороченні кількості розмірів, деталей, вузлів, типів видів і об'єктів однакового функціонального призначення до кількості економічно доцільної8.

Метод агрегування.

- Агрегування – це метод стандартизації, що полягає у створенні виробів з обмеженої кількості стандартних деталей або вузлів, що мають геометричну і функціональну взаємозамінність⁹.

Методи стандартизації.

- *Взаємозамінність* – це можливість використання одного виробу, вузла, агрегата чи послуги замість іншого подібного виробу, вузла, агрегата, не змінюючи їх функціонального призначення.
- *Типізація* – різновид або метод стандартизації, що полягає в раціональній розробці і встановлення типових конструктивних, технологічних та інших рішень. Типізація може вирішувати задачі розвитку цілої галузі промисловості. В основі проведення типізації лежить система чисел, яким надається перевага. Типізацію застосовують також при втіленні групових методів обробки деталей. Для цього проводиться групування за характерними ознаками технологічної обробки.
- *Спеціалізація* – метод стандартизації, що полягає у зосередженні на певних підприємствах виробництва обмеженої кількості видів виробів. В залежності від об'єктів, симпліфікація буває предметною, подетальною, технологічною.

Правові основи стандартизації

- Декрет Кабінету Міністрів України "Про стандартизацію і сертифікацію" від 10.05.1993 р.
- Декрет Кабінету Міністрів України "Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення" від 08.04.1993 р.,
- Закон України «Про стандартизацію»

- Декрет Кабінету Міністрів України "Про стандартизацію і сертифікацію"5 від 10.05.1993 р. який визначає правові та економічні основи систем стандартизації та сертифікації, встановлює організаційні форми їх функціонування на території України і розглядає: державну систему стандартизації, її мету і принципи управління, форми та загальні організаційно-технічні правила виконання всіх робіт з стандартизації, основні принципи стандартизації; нормативні документи із стандартизації та вимоги до них: категорії нормативних документів із стандартизації, державні стандарти України, галузеві стандарти, стандарти науково-технічних та інженерних товариств і спілок, технічні умови і стандарти підприємств, відповідальність за розроблення і затвердження нормативних документів, використання нормативних документів; організацію робіт із стандартизації: управління діяльністю в сфері стандартизації, технічні комітети з стандартизації, інформаційне забезпечення робіт з стандартизації; фінансування робіт із стандартизації, стимулювання застосування державних стандартів: джерела фінансування, використання коштів, одержаних від реалізації стандартів, міжнародні відносини у сфері стандартизації, участь Державного комітету України з стандартизації, метрології та сертифікації в міжнародному співробітництві у сфері стандартизації, міжнародні договори.

- Декрет Кабінету Міністрів України "Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення" від 08.04.1993 р., який встановлює правові основи державного нагляду за додержанням стандартів, норм і правил суб'єктами підприємницької діяльності визначає: їх відповідальність за порушення цих стандартів, норм і правил та розглядає визначання термінів, що вживаються в Декреті - продукція, якість продукції, стандарт, норми, правила; органи державного нагляду та службові особи, які здійснюють Держнагляд - державні інспектори, голова Держстандарту, начальники управлінь, директори центрів стандартизації; об'єкти і форми державного нагляду за додержанням стандартів, норм і правил: форми державного нагляду, об'єкти державного нагляду; функції органів держнагляду, права, обов'язок та відповідальність їх службових осіб: функції органів держнагляду, права, обов'язки та відповідальність службових осіб органів держнагляду, відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності за порушення стандартів, норм і правил.